

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ГРАЂЕВИНАРСТВА, САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРЕ
СЕКТОР ЗА ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ И УРБАНИЗАМ

**ПРОСТОРНИ ПЛАН ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ
СПЕЦИЈАЛНОГ РЕЗЕРВАТА ПРИРОДЕ "ЈЕРМА"**

- РАНИ ЈАВНИ УВИД -

Београд, јануар 2018. године

САДРЖАЈ

УВОД	5
1. ОПИС ГРАНИЦА ПЛАНСКОГ ДОКУМЕНТА.....	6
2. КРАЋИ ИЗВОД ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ РЕДА	6
3. ОПИС ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА И НАЧИНА КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА	9
3.1. Опис постојећег стања	9
3.2. Начин коришћења простора	11
4. ЦИЉЕВИ ИЗРАДЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	12
5. ПЛАНИРАНА ПРЕТЕЖНА НАМЕНА ПОВРШИНА	13
6. ОЧЕКИВАНИ ЕФЕКТИ ПЛАНИРАЊА У ПОГЛЕДУ УНАПРЕЂЕЊА НАЧИНА КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА	13
7. ГРАФИЧКИ ПРИЛОЗИ.....	15
Граница обухвата Просторног плана	
Извод из Регионалног просторног плана за подручје Нишавског, Топличког и Пиротског управног округа („Службени гласник РС”, број 1/13)	
Прегледна карта 1. – Посебна намена простора.	

УВОД

Приступа се изради Просторног плана подручја посебне намене Специјалног резервата природе "Јерма" (у даљем тексту: Просторни план), на основу Одлуке о изради Просторног плана подручја посебне намене Специјалног резервата природе "Јерма" („Службени гласник Републике Србије”, бр. 46/17) (у даљем тексту: Одлука) и Одлуке о изради Стратешке процене утицаја Просторног плана подручја посебне намене Специјалног резервата природе „Јерма” на животну средину ("Службени гласник РС", број 21/17).

Планирање, коришћење, уређење и заштита Специјалног резервата природе "Јерма" засниваће се на принципима уређења и коришћења простора утврђеним чланом 3. Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09 - исправка, 64/10 - УС, 24/11, 121/12, 42/13 - УС, 50/13 - УС, 98/13 - УС, 132/14 и 145/14), начелима заштите и одрживог коришћења природних ресурса, вредности и добара утврђених чланом 5. Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10 – исправка и 14/16), Закона о културним добрима („Службени гласник РС”, бр. 71/94, 52/11 – др. закон и 99/11 – др. закон), Закону о заштити животне средине („Службени гласник РС”, бр. 135/04, 36/09, 36/09-др.закон, 72/09-др.закон, 43/11-одлука УС и 14/16), Закону о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 88/10), Правилнику о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања („Службени гласник РС”, бр. 64/15), Националној стратегији одрживог коришћења природних ресурса и добара ("Службени гласник РС", број 33/12) и другим законским и подзаконским актима и документима Републике Србије којима се уређује ова област.

Предмет Просторног плана (подручје посебне намене), представљају природне вредности, утврђене: Уредбом о проглашењу Специјалног резервата природе "Јерма" („Службени гласник РС”, број 101/14) (у даљем тексту: СРП "Јерма"); и Уредбом о проглашењу Специјалног резервата природе "Венерина падина" („Службени гласник РС”, број 4/05) (у даљем тексту: СРП "Венерина падина"); као и културна вредност - манастир Св. Јована Богослова. Просторни план ће садржати детаљну разраду, као и правила уређења, грађења и коришћења подручја према утврђеном режиму заштите појединих природних и културно-историјских целина и садржаће детаљну разраду за подручја која имају туристички потенцијал.

Просторни план ће бити заснован на планској, студијској и другој документацији, резултатима досадашњих истраживања и важећим документима у Републици Србији.

Саставни део Просторног плана ће чинити и Извештај о Стратешкој процени утицаја Просторног плана на животну средину.

1. ОПИС ГРАНИЦА ПЛАНСКОГ ДОКУМЕНТА

Оквирна граница Просторног плана према Одлуци обухвата делове територије града Пирота и општина Димитровград и Бабушница, и то:

- 1) на територији града Пирота, део катастарске општине Власи;
- 2) на територији општине Димитровград, делове катастарских општина Куса Врана, Трнски Одоровци, Поганово, Драговита, Искровци, Скрвеница, Петачинци и Врапча;
- 3) на територији општине Бабушница, део катастарске општине Јасенов Дел.

Обрађивачи су мишљења да дефинисану оквирну границу у Одлуци, због специфичности простора треба проширити на цеdle катастарске општине и придодати катастарску општину Звонце на територији општине Бабушница, с обзиром на чињеницу да се на територији ове катастарске општине налазе СРП "Венерина падина" и Звоначка бања.

Оквирна (проширена) граница обухвата Просторног плана дата је у графичком прилогу: Прегледна карта 1. – Посебна намена простора.

Коначна граница обухвата Просторног плана биће дефинисана нацртом Просторног плана.

2. КРАЋИ ИЗВОД ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ РЕДА

Просторним планом Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС”, бр. 88/10), (у даљем тексту: ППРС) утврђене су дугорочне основе организације, уређења, коришћења и заштите простора Републике Србије у циљу усаглашавања економског и социјалног развоја са природним, еколошким и културним потенцијалима и ограничењима на њеној територији. Као стратешки развојни документ, ППРС припремљен је за временски период до 2020. године. У ППРС је у области заштите природног наслеђа као приоритетна активност наведена израда просторног плана подручја посебне намене, за сва већа заштићена подручја у која спада и СРП "Јерма"(на основу Одлуке).

Регионални просторни план за подручје Нишавског, Топличког и Пиротског управног округа („Службени гласник РС”, број 1/13) (у даљем тексту РПП), има површину која обухвата 7717 km², у оквиру које се предметни Просторни план налази у целости (100%). РПП је припремљен за временски период до 2020. године. РПП-ом је подручје СРП "Јерма" сврстано у подручја природних вредности, веома квалитетне животне средине, у оквиру којег је утврђено постојање Манастира "Поганово", непокретног културног добра, као споменик од великог значаја, чија околина је предложена за заштиту.

Релевантне су следеће његове одредбе и приоритетна планска решења и активности:

Заштита природних добара (заштита, презентација и контролисано коришћење природних добара: спровођење постојећих режима заштите специјалних резервата природе, споменика природе и природних простора око заштићених објеката; очување разноврсности и слике предела, унапређење његове чистоће и уређености, спровођење приоритетних активности санације и рекултивације деградираних површина; одржавање и очување станишта и разноврсности дивље флоре и фауне, њено јачање и просторно ширење; истраживање и установљавање заштићених природних добара: истраживање, вредновање и израда потребне документације за заштиту целина предвиђених за стицање статуса заштићених природних добара /подручја: специјалног резервата природе „Јерма” и културног добра манастира „Св. Јован Богослов” „Поганово”, предузимање мера на међународној афирмацији заштите природних вредности: заштита популација угрожених, ретких и у другом погледу значајних врста

дивље флоре и фауне установљењем заштићених подручја мале површине у виду станишта или споменика природе на местима која су идентификована кроз научне студије и пројекте и одговарајућа програмска документа (као што су „Црвена књига флоре Србије”, пројекат, „Станишта Србије”, ИВА, ИРА и РВА пројекти и др); успостављање мреже еколошки значајних подручја, на основу Закона о заштити природе, меродавних подзаконских аката, и мреже подручја по програму NATURA 2000 и Емералд мрежа.

Заштита непокретних културних добара (трајна и свеобухватна заштита непокретних културних добара: наставак истраживања и рекогносцирања планског подручја ради увида у стање споменичког фонда и евидентирања добара која уживају предходну заштиту; утврђивање заштићене околине за она непокретна културна добра за која Актом о проглашењу њен обухват није јасно прецириран; израда студије чувања, одржавања и коришћења непокретних културних добара са валоризацијом стања у коме се налазе и утврђивањем мера заштите; интеграција заштите природних и непокретних културних добара, када се налазе у њиховом обухвату, у оквиру јединствене и препознатљиве целине; и валоризација објеката народног градитељства и објеката техничке културе као најугроженијих категорија градитељског наслеђа; адекватна презентација непокретних културних добара на основу методологије активне конзервације као предуслов за промоцију постојећих и креирање нових вредности простора; активација непокретних културних добара у аутентичној или адекватној намени која неће угрозити споменичке вредности; и формирање тематских „путева културе” у функцији презентације НКД и унапређење туристичке понуде подручја.

Животна средина (одрживо и рационално коришћење земљишта: систематско праћење квалитета земљишта; рекултивација подручја у приобаљу река на којима се врши експлоатација песка и шљунка као и на позајмиштима земље за изградњу путева; усподтављање система за правилно управљање комуналним отпадом; контрола употребе агрохемијских средстава у пољопривреди; уклањање дивљих депонија; заштита земљишта од појаве ерозије; смањење ризика од удеса при транспорту опасних материја; заштита природних вредности, шума и шумског земљишта: поштовање прописаних мера за заштићена природна добра; рекултивација и ревитализација шума, шумског и пољопривредног земљишта; увећање зелених површина у насељеном подручју и урбаним центрима, и очување и унапређење постојећих зелених површина; рекултивација деградираних простора; заштита квалитета живота: праћење квалитета свих параметара живота у циљу побољшања здравственог стања становника, нарочито на местима где постоји интензивно нарушавање квалитета животне; заштита од поплава и уређење водотока: одржавање старих и изградња нових одбрамбених насипа; спровођење заштите акумулација;

Туризам (комплетирање и интеграција постојеће понуде у простору бањских места (Нишке Бање, Куршумлијске Бање, Пролом Бање, Луковске Бање и Звоначке Бање (предлог да Звоначка Бања добије статус бање)), уз изградњу и уређење нових садржаја понуде у простору, као генератора укупне туристичке понуде, посебно планина, бања, села, транзитних путних коридора, као и туристичких центара-градова и места, традиционалних манифестација и др.); изградња wellness/рекреативних садржаја у бањама на бази термоминералних воде; опремање touring друмских праваца коридора X са бочним правцима за кружна и линеарна туристичка путовања/туре/путеве; приоритети унапређења постојеће туристичке понуде су у модернизацији, комуналном опремању и комерцијализација смештајних капацитета и пратећих садржаја, у складу са међународним стандардима и трендовима у туризму и хотелијерству; редослед приоритета просторног развоја туризма (изградње материјалне основе) у новим дестинацијама биће: изградња крупне саобаћајне и техничке инфраструктуре до дестинација (друмске саобраћајнице, електроснабдевање, гасовод, телекомуникације); комунално опремање дестинација (водоснабдевање и каналисање

отпадних вода, комунална опрема саобраћаја, енергетике и телекомуникација); изградња туристичко-рекреативне инфраструктуре (скијалишта, спортски комплекси, стазе, рецептивно-информативни пунктови, туристичка сигнализација и др.); изградња смештаја и садржаја јавних служби и сервиса; приоритети туристичког коришћења природних и културних добара у туризму су уређивање и организовање презентације природних вредности и објеката непокретних културних добара (посебно археолошких налазишта староримског наслеђа и средњовековних споменика); приоритети у активирању развоја комплентарних делатности у функцији туризма су посебно у производњи еко-хране, аутентичних етно-производа и др., уз очување и презентацију регионалних и локалних етно-вредности и традиције; организациони приоритети у развоју туризма су едукација кадра, развој општинских и регионалних туристичких организација, уз боље мотивско повезивање различитих видова туризма (планинског, бањског, културолошког, ловног и риболовног и др.), како међу општинама Региона, тако и са суседним општинама у Србији, као и у Бугарској.

Саобраћајна инфраструктура (модернизација и комплетирање мреже државних путева II реда и општинских путева: осаварење државних путева II реда на читавој територији Региона, и изградња не изграђених деоница државних путева II реда; усмеравање утицаја саобраћајне инфраструктуре на развој урбаних центара и система насеља;

Водопривреда (дефинисање зона и појасева санитарне заштите око постојећих изворишта и објеката за водоснабдевање; спровођење легализације сеоских водовода; дефинисање свих извора загађења (регистровати мање загађиваче), урадити катастар загађивача; уклањање дивљих депонија дуж токова; реконструкција и проширење обухвата канализације у општинским центрима у виду групних система (град и околна сеоска насеља); израда Плана за проглашење ерозионих подручја и Плана за одбрану од поплава у општинама које те планове немају; приоритет у извођењу радова за заштиту од поплава и уређење корита водотока, треба да имају већ започети радови, радови за које постоји урађена техничка документација, радови на доградњи, реконструкцији и одржавању постојећих система за заштиту од поплава и уређење водотока, заштита површина у приобаљу од поплава и заштита рушевних обала;

Енергетика (Припрема и почетак коришћења ОИЕ: ревитализација и реконструкција постојећих МХЕ у захвату просторног плана; ревизија списка локација МХЕ предвиђених Катастром малих хидроелектрана; припремне активности за изградњу ветроелектрана, као и израда студија просторног размештаја и потенцијалних локација ветроелектрана (ветропаркова) са њиховим потенцијалима, капацитетима и интеграцијама у електроенергетски систем на територији плана; израда студија просторног размештаја, потенцијалних локација и могућности коришћења енергије сунца са потенцијалима и начинима експлоатације и интеграције у енергетски; израда студија о могућности коришћења биомасе и других капацитета ОИЕ локалног карактера.

У поглављу "2.1. ДОНОШЕЊЕ ПРОСТОРНИХ И УРБАНИСТИЧКИХ ПЛАНОВА" наводи се следеће: "Просторни план подручја посебне намене специјалног резервата природе „Јерма” (који би обухватао акумулацију „Одоровци”, Звонце са Звоначком бањом и клисуру Јерме и створио основ за трансграничну сарадњу са Републиком Бугарском).

Националном стратегијом одрживог коришћења природних ресурса и добара ("Службени гласник РС", број 33/12), је у делу који се односи на заштићена подручја, као специфичан циљ, утврђена обавеза израде просторних планова подручја посебне намене за већа заштићена подручја, у која спада и СРП "Јерма" (на основу Одлуке).

3. ОПИС ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА И НАЧИНА КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА

3.1. Опис постојећег стања

На територији Просторног плана заступљен је планинско-долинско-котлински рељеф. Доминира клисурасти део долине реке Јерме, леве притоке реке Нишаве. Јерма пробија 15 km дуг стрм и величанствен кањон, између врхова Влашких планина (1442 m) и планине Гребен (1337 m), све до манастира Св. Јована Богослова (катастарска општина Поганово), одакле тече углавном према северу кроз територију Просторног плана и ван све до улива у Нишаву код села Сукова. Одликује се снажном дисекцијом рељефа и стрмим нагибима у облику стеновитих одсека, изузевши мање заравни ерозионих проширења и алувијалних тераса на долинском дну. Клисура реке Јерме настала је током терцијера после регресије сенонског мора (пре око 65 милиона година) и сложених дуготрајних промена иницијалног палеорељефа. Формирање данашње визуре одиграло се је у послејезерској, плиоценско-плеистоценској фази као последица комбинованог дејства тектонских активности, водене ерозије, денудације и крашких процеса, када је настала и река Јерма. У рејону Дерекула корито Јерме је у проширењима широко, а у клисури врло уско. Пробијајући се кроз Гребен планину и Влашку планину, Јерма гради два горостасна кланца које мештани називају Одоровско и Влашко ждрело, са странама високим 300-400 m и ширином 10-30 m.

У сливу реке Јерме заступљене су све 3 врсте стена: седиментне, вулканске и метаморфне.

У сеизмолошком погледу, за повратни период од 200 година, највећи део терена треба третирати са VIII° Меркалијеве скале.

Значајније притоке реке Јерме на територији Републике Србије су: Јабланица, Зли дол, Кошиндолски поток, Погановска река, Клопет, Стрнски поток, Вртопски поток, Тршевина, Звоначка река, Кусовранска, Козарница и Аса. У ширем делу корита дубина воде лети износи неколико десетина сантиметара, а у клисури местимично око два метра. У време топљења снега и јаких киша водостај је знатно виши.

Нижи делови терена имају умерено-континенталну климу, а оштрија (субпланинска) клима, заступљена је у вишим деловима, углавном у зони изнад 600 m н.в.

На подручју Просторног плана преовлађује квалитетна животна средина. У зависности од конкретног случаја, категоризација квалитета животне средине обухвата подручја угрожене животне средине у грађевинским рејонима и око коридора државних путева, подручја квалитетне животне средине, која обухватају шумска, водна и пољопривредна земљишта као и подручја веома квалитетне животне средине у деловима резервата природе са I и II степеном заштите.

Од значаја за концепцију планских решења у обухвату Просторног плана издвајају се следеће посебне намене:

СРП "Јерма" по којој је подручје Јерме, које се налази између планинских масива Гребена и Влашке планине проглашено за заштићено подручје I категорије, од међународног, националног и изузетног значаја. СРП "Јерма" налази се на територији општине Бабушница - КО Јасенов Дел, општине Димитровград - КО Врапча, КО Драговита, КО Искровци, КО Куса Врана, КО Петаћинци, КО Поганово, КО Скрвеница, КО Трнски Одоровци и општине Пирот - КО Власи, укупне површине 6. 994, 4077 ha од чега је 3. 011, 3301 ha (43,05 %) у државној својини, а 3. 983, 0776 ha (59,95%) у приватној својини. СРП "Јерма" стављен је под заштиту ради очувања: геолошких, геоморфолошких, биолошких и историјских вредности, рељефа кањона Јерме са Гребеном и Влашком планином стрмих падина и бројним спелеолошким објектима где се издвајају пећина Ветрена дупка са каналима од 4.000 m и јама Пештерица дубока 160 m, клисура Јерме са импозантним литицама и великим бројем ендемичних, ендемо-

реликтних, ретких и угрожених биљних и животињских врста, 887 биљних таксона са најзначајнијим ендемо-реликтним врстама (Панчићев маклен, јоргован и српски звончић), реликтних, климазоналних и зоналних заједница шума, разноврсности животињских врста - 25 врста сисара (слепи мишеви, рис, видра), 110 врста птица од којих су 98 гнездарице (сури орао, риђи мишар, јаребица, буљина), 11 врста гмизаваца и водоземаца (поскок, ескулапов смук, шарени даждевњак), девет врста риба (поточна мрена, двопругаста уклија), 181 врсте лептира (ластин репак, краљевски плашт, мали пегавац) од националног и међународног значаја и карактеристичних природних предела, културног, етнолошког и историјског наслеђа овог јединственог простора. На подручју СРП "Јерма" утврђују се режими I, II и III степена: У режиму заштите I степена, укупне површине 943,1763 ha, односно (13,49%) утврђују се две засебне целине: 1) "Кањон Јерме са деловима Гребена и Влашке планине", површине 657,6461 ha; и 2) "Турка", површине 285,5302 ha. На овом подручју истиче се комплекс кречњачких литица, стена и камењара са ендемо-реликтном флором, најзначајнијим птицама гнездарицама и сисарима од међународног и националног значаја заштите. У режиму заштите II степена, укупне површине 392,1093 ha, односно (5,60%) утврђују се четири засебне целине: 1) "Плато Влашке планине", површине 129,1839 ha; 2) "Полидоминантне шуме Влашке планине", површине 203,9984 ha; 3) "Влашко ждрело", површине 25,1664 ha; 4) "Долина Јерме код села Петачинци", површине 33,7606 ha. На овом подручју истиче се плато Влашке планине и Влашко ждрело као посебна геоморфолошка вредност са комплексима планинских пашњака, ретке жбунасте вегетације и фауном птица. Режим заштите III степена утврђује се на површини од 5.659, 1221 ha, односно (80,91%) заштићеног подручја СРП "Јерма".

СРП "Венерина падина" је на подручју општине Бабушница, на левој обали Звоначке реке, односно на југоисточној падини Титеве главе, 1051 m, катастарска општина Звонце и обухвата површину од 0.27,24 ha и то: катастарске парцеле бр. 858/1 и 860 у приватној својини и део катастарске парцеле број 859 (пут). СРП "Венерина падина" ставља се под заштиту као једино станиште биљне врсте венерина влас - *Adiantum capillus veneris* L. на територији Републике Србије. Ова изузетно осетљива и декоративна врста папратница је природна реткост и спада у категорију крајње угрожених врста у Републици Србији. Станиште венерине власи чине велике наслаге бигра, стене чији је процес стварања веома осетљив и директно везан за процес отицања термалних вода. Заштитом станишта венерине власи обезбедиће се услови за њен опстанак и допринети очувању биолошке разноврсности Републике Србије.

Звоначка бања је познато бањско лечилиште са термалном и радиоактивном водом од 28° С. Римски базен и други археолошки налази говоре да је Звоначка бања била позната у античко доба, као и у време средњовековне Србије. Налази се на стрмим обронцима Влашке планине, код насеља Звонце, на надморској висини од 670 метара. У центру бање је хотел "Мир", који се налази на стрмој падини и има атрактиван поглед на масив Арсеново кале, који се налази на другој речној обали. На оштром, 1032 метра високом врху Арсеновог калеа се налазе остаци града који је изградио деспот Стефан Лазаревић и познато је по гнездилишту сурих орлова.

Манастир Св. Јована Богослова, познатији као Погановски манастир је културна вредност која је под заштитом државе од 1949. године (заштићен Решењем бр. 1616/49). У Централном регистру има досије СК 222 и категорисан је као споменик од великог значаја Одлуком Скупштине СРС бр- 14 од 7.4.1979. Републички завод за заштиту споменика културе и надлежни завод Ниш урадили су предлог одлуке о утврђивању зона заштите као и предлог прекатегоризације (изузетна значај), а оба поступка су у току. Предложене су границе заштићене околине као и мере заштите заштићене околине, сходно чињеници, да целина припада амбијенту који представља предео посебних природних одлика.

Подручје инфраструктурног коридора неизграђеног Државног пута ПБ реда бр. 429 од чвора бр. 42902 (Петачинци) на стационажи 26.188 km до чвора бр. 42901 (Скрвеница) на стационажи 17.438 km.

Кланци у клисури Јерме су све до 1927. године били потпуно непролазни. Тада је за потребе рудника каменог угља „Ракита” кроз клисуру пробијена траса железнице уског колосека. Рудник је затворен шездесетих година прошлог века, а седамдесетих је уместо пруге направљен асфалтни пут.

Кроз обухват Просторног плана од магистралне инфраструктуре пролазе само државни путеви и то:

- Државни пут I Б реда бр.223 (Периш - Бела Паланка - Бабушница - Звонце - Трнски Одоровци – Суково - веза са државним путем 43), и
- Државни пут II Б реда бр.429 (Димитровград - Доња Невља - Врапча - Петачинци - Трнски Одоровци);

На подручју Просторног плана демографске прилике су од незадовољавајућих, преко неповољних до врло неповољних. Према подацима Пописа из 2002. живело је око 1130 становника, да би се овај број драстично смањио (40%) на 680 становника, 2011. године. Просечна релативна густина насељености износи око 4,4 становника на km² (Звонце 21,76; Трнски Одоровци 6,64; Јасенов Дел 6,26; Куса Врана 5,01; Петачинци 2,92; Искровци 2,79; Скрвеница 2,68; Драговита 2,38; Поганово 1,89; Власи 1,43; Врапча 0,38 становника на km²). У мрежно-хијерархијској структури преовлађују примарна сеоска насеља. Издвајају се Поганово и Трнски Одоровци као насеља са ограниченим функцијама централитета и Звонце као насеље са специфичним (бањским) функцијама. Према функцијској типологији издвајају се насеља са најчешћом аграрном, затим, аграрно-услужном, индустријско-аграром, индустријском и услужно-аграрном функцијом. У оквиру грађевинских подручја насељених места, присутни су и објекти јавних служби.

На основу Уредбе о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2014. годину (Сл. гласник РС бр. 104/2014), Град Пирот спада у другу групу, односно у групу јединица локалне самоуправе чији је степен развијености између 80%-100% републичког просека; општина Димитровград спада у групу изразито недовољно развијених јединица локалне самоуправе чији је степен развијености испод 60% републичког просека; док општина Бабушница припада девастираним подручјима чији је степен развијености испод 50% републичког просека. Главни проблеми привредног развоја су: недовољна диверзификација привредних активности; слаба инфраструктурна опремљеност; депопулација; као и неповољна старосна, миграциона и образовна структура становништва. Главна привредна делатност је традиционална пољопривреда (у ратарству, повртарству, воћарству и сточарству), чије су основне одлике екстензивност, ниски приноси и ниска продуктивност, велика зависност од климатских услова и производња која је најчешће намењена задовољењу личних потреба локалног становништва. С обзиром на повећање потреба за различитим врстама услуга које је неопходно обезбедити за повећан број путника, туриста (исхрана, приступ телекомуникацијама – интернету, угоститељске, хотелијерске, туристичке и друге услуге), очекује се пораст нивоа конкурентности локалне привреде (пре свега кроз одржив развој пољопривреде, занатства и домаће радности, туризма, угоститељства, хотелијерства и др.), што ће као резултат имати позитиван финансијско-економски ефекат на локалне заједнице, али и на шире подручје.

3.2. Начин коришћења простора

На подручју Просторног плана доминирају шуме и шумско земљиште и други вегетацијом обрасти терени са око 72 %, затим пољопривредно земљиште са око 15 %, и

водно са 11 %, док насеља и други антропогени терени у функцији насеља и инфраструктуре заузимају око 2 %.

4. ЦИЉЕВИ ИЗРАДЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Основни циљ израде Просторног плана представља дефинисање планског основа који ће омогућити стварање просторних услова за одрживи развој подручја посебне намене, а засниваће се на заштити и очувању, унапређењу и коришћењу природних вредности и културних добара, развоју туризма, спорта и рекреације и функционалној интеграцији подручја у шире окружење.

Полазећи од основне посебне намене и специфичности подручја, циљеви заштите, уређења и развоја подручја Просторног плана јесу:

- очување и унапређење укупних природних вредности и ресурса што подразумева: трајну и интегрисану заштиту природних вредности СРП "Јерма" и СРП "Венерина падина"; њихово одрживо коришћење за научна истраживања и едукацију и презентацију јавности; развој комплементарних активности и функција, као и развој еколошког туризма и рекреације;
- очување и унапређење укупних културних вредности и ресурса што подразумева: обезбеђење трајне и интегрисане заштите објеката и заштићене околине споменика културе од великог значаја (манастир *Св. Јована Богослова*, познатији као Погановски манастир), као и других културно-историјских вредности, њихово инфраструктурно опремање и уређење уз стварање просторних услова за њихову презентацију јавности и развој верског туризма;
- усклађивање физичких структура и размештаја активности са режимима заштите природних вредности (I, II и III степен), као и са режимима заштите културног добра (заштићена околина), односно обезбеђивање услова за даље функционисање постојећих и планираних привредних активности (посебно развоја туризма и рекреације), развој насеља и реализације инфраструктурних система у оквиру "посебне намене";
- заштита, уређење и одрживо коришћење предеоних вредности и тока реке Јерме са свим њеним притокама, како у обухвату "посебне намене", тако и на целом подручју Просторног плана;
- интегрисање планског подручја у шире окружење повећањем саобраћајне доступности, што подразумева стварање просторних услова за модернизацију изградњу, реконструкцију, опремање и функционисање државних путева и других саобраћајних система, који ће обезбедити квалитетнију доступност и повезаност са другим деловима у Републици Србији и Бугарској и стварању нових и јачању постојећих функционалних веза;
- стварање препознатљивог регионалног идентитета уз просторни развој туризма базираном на презентацији и одрживом коришћењу природних и културних вредности, развојем бањског туризма (Звоначка бања) и развоју постојећих и нових спортско-рекреативних садржаја и туристичке инфраструктуре, уз интегрисање у ширу туристичку регију у Републици Србији и Бугарској;
- постизање равнотеже између еколошких, економских и друштвених чинилаца одрживог развоја подручја, релативизацијом конфликта у заштити простора и одрживом развоју локалних заједница, уз обезбеђивање вишег квалитета живљења ради задржавања локалног становништва и подстицања насељавања подручја и то преваходно развојем туризма и развојем мултифункционалне пољопривреде засноване на традиционалној производњи високовредних локалних производа и пружању агроеколошких услуга, у складу са специфичним захтевима заштите и одрживог коришћења природних и културних вредности, биолошке и предеоне разноврсности;

- стварање услова за реализацију компензација локалном становништву с обзиром на ограничења која произилазе из режима заштите природних и културних добара, кроз развој инфраструктуре и објеката и активности и функција од јавног значаја;
- успостављање ефикасног система управљања заштитом и развојем подручја;
- успостављање принципа супсидијарности, јавно-приватног партнерства и веће транспарентности у доношењу одлука; и
- заштита јавног интереса, јавних добара и добара у општој употреби.

5. ПЛАНИРАНА ПРЕТЕЖНА НАМЕНА ПОВРШИНА

Просторни план представља плански основ којим се обезбеђују просторни услови за остварење и реализацију посебне намене подручја, што подразумева очување, унапређење, презентацију и одрживо коришћење природних и културно-историјских вредности уз развој осталих постојећих и планираних функција у мери и на начин који је компатибилан са циљевима очувања и заштите заштићених подручја.

Просторним планом, а на основу: Уредбе о проглашењу Специјалног резервата природе "Јерма" („Службени гласник РС”, број 101/14); Уредебе о проглашењу Специјалног резервата природе "Венерина падина" („Службени гласник РС”, број 4/05); Решењем бр. 1616/49 и Одлуком Скупштине СРС бр-14 од 7.4.1979, као и на основу предлога Одлуке о утврђивању зона заштите као и предлога Прекатогазације у изузетан значај, а везано за Погановски манастир од Републичког завода за заштиту споменика културе и надлежног завода у Нишу, утврдиће се просторне целине заштите природних вредности са режимом заштите I, II и III степена и одредити прелиминарна заштићена околина манастира и других непокретних културних добара, са двостепеним режимима заштите и прецизно и детаљно (на нивоу катастарских парцела а преко координата преломних тачака) одредити границе тих просторних целина.

Уређење простора који је у функцији управљања заштићеним подручјем и изградња у њему, прецизираће се нацртом Просторног плана, а потенцијално односи се на: изградњу центра за посетиоце и управне зграде; изградњу улазних станица на Државном путу I Б реда бр.223 и Државном путу II Б реда бр.429 (за шта је правни основ члан 68. Закона о заштити природе); уређење видиковаца, планинарских, бицикличких и тематских (природњачка, културно-историјска, авантуристичка) стаза; риболовна стаза; јавне чесме; заклони за чуваре заштићеног подручја и рибочуваре; уређење паркинга и постављање других пратећих садржаја.

За просторе споменика културе планира се пејсажно уређење и инфраструктурно опремање.

Планско уређење и изградња, осим постојећих и планираних садржаја представља и урбанистичко уређење на нивоу регулационог плана за подручје Звоначке бање.

6. ОЧЕКИВАНИ ЕФЕКТИ ПЛАНИРАЊА У ПОГЛЕДУ УНАПРЕЂЕЊА НАЧИНА КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА

Просторним планом обезбеђује се плански основ за реализацију планских решења и пропозиција и омогућиће се дугорочна одржива и интегрална заштита природних вредности и културних добара са циљем спречавања конфликта у простору. Обезбедиће се услови за: компатибилни развој туризма, изградњу спортско рекреативних површина и комуналне инфраструктуре, изградњу деонице Државног пута II Б реда бр.429 са минимизирањем могућих последица акцидента и његовог негативног утицаја на окружење и створити услови за даљи развој Звоначке бање. Унапредиће се квалитет живљења локалног становништва стимулацијом постојећих и развојем нових делатности (у

првом реду туризма и алтернативне сеоске економије) и дефинисаће се смернице за институционално-организациону и управно-контролну подршку заштити, уређењу и коришћењу подручја посебне намене.

У Београду, јануар 2018. године

Обрађивачи Просторног плана:

ЈП „Завод за урбанизам Ниш“

Директор

мр Мирољуб Станковић, д.и.а.

ЈП „Урбанизам - Крагујевац“

Директор

мр Драган Дунчић, д.п.п.